

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22/II - tel. 62-75
 Uprava: Trst, ul. S. Anastasio 1/c - tel. 30-39 -
 Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta 18
 Cena: posamezna številka L 15. - Naročnina:
 mesečno L 65 (za inozemstvo L 100). - Poštni
 čekovni račun št. 9-18127.

Leto III. - Štev. 48

Trst - Gorica 11. novembra 1949

Izhaja vsak petek

Neumestna bojazen

Cital sem zadnji uvodnik Vašega lista, v katerem pišete o odnosih slovenskega dela prebivalstva z Italijani na Tržaškem. Ker ste se z Vašim načelnim razmišljanjem dotaknili tudi vprašanja manjšin na splošno, bi tudi jaz, kot pripadnik slovenske manjšine v Italiji, rad izpregovoril par besedi.

V Vašem članku ste omenili, da ni nujno, da bi bil položaj manjšine nečasten, da bi jo povsod spremljalo zapostavljanje in sumničanje.

Osebnostem sem tudi tega misljenja. Če širokogrudnosti in pravičnega pojmovanja nalog večine je odvisno, kako se bo manjšina počutila, ali bo lojalna do države samo zato, ker je na to obvezana, ali pa ker bo ta lojalnost živ izraz njene zadovoljstva z obstoječim položajem v skladu s časom in razmerami, s katerimi mora računati. Zato bi morala država skrbeti, da je upravičenim manjšinskim zahtevam vedno zadosteno, kajti tako postopanje bo najboljša zaščita sredstvo proti pojavu morebitnih iredentističnih stremeljenj. Zadovoljne manjšine niso nikdar težile k izpremembi svoje politične pripadnosti (primer švicarskega kantona Ticino), pač pa je tlačanje, raznarodovanje in zapostavljanje vedno nujno izzvalo odpor. Kritiki rodijo protipritiske, posledice so nato pogosto nerazumske in obupne.

Tega se zavedajo vsi narodi, ki imajo potrebna izkustva v vladanju nad tujimi plesemi. Izgleda pa, da v italijanskih krogih, posebno v vrstah naših sočestvanov in sovaščanov italijanske narodnosti, napredek se vedno ni dovedel do tega spoznanja. In zaradi tega Vam pišem te vrstice.

Pri vsem postopanju, kakršno vlada v italijanski javnosti v odnosu do slovenske manjšine, dobil opazovalec, še posebno pa mi prizadeži, nujno vtis, da je v očeh italijanske večine manjšina še vedno nekaj nevarnega, prekučnega, nekaj, kar je treba čimprej uničiti. Ta politika izpremenja s časom v bistvu samo sredstva in načine, medtem ko ostajajo njeni končni smotri še vedno eni in isti.

Ne bom rekel strah, pač pa tisto stalno neupravičeno in neumestno sumničanje, ki ga goji do slovenske manjšine italijanska večina, je po moji presoji glavni vzrok tega, italijanski državi sami škodljivega stališča. Pri tem pa se pozablja na razna zgodovinska dejstva, ki s svojo neposredno otipljivostjo celó slepcem dokazujejo, kako je v odnosu do manjšin, še prav posebno v teh naših krajih, potrebna mnogo bolj državniško dalekovidna, širokogrudnejša in spretnejša manjšinska politika.

Navajam samo en primer. Po miru leta 1866 so beneški Slovenci glasovali za priključitev k Italiji. Kaj je napotilo to manjšino, da se je v tistem trenutku izrekla raje za svoj manjšinski položaj, kot pa priključitev k Avstriji, kateri je takrat pripadala celota slovenskega naroda? Beneškim Slovencem so bile objubiljene one iste svobodščine, kakršne so uživali v stari Beneški republiki, ki jim je prepuščala popolno svobodo v notranjem narodnem življenju in jih je vezala samo na skupno obrambo države meje pred sovražnikom. Beneški Slovenci se takrat nedvomno ne bi odločili za ta usoden korak, ako bi jih Beneška republika tlačila, raznarodovala in zapostavljala. Ta primer nam jasno dokazuje, da zadovoljne manjšine niso nikdar iredentistične.

Pisceh teh vrstic je imel neredko čast, da je skupno z mnogimi našimi ljudmi preživljal prve čase svobode, tja do srede 1946, v za-

Spomenica Slovenske demokr. zveze o pravici do dela in življenja tržaških Slovencev

Generalnemu majorju T. S. Aireyu, C. B., C. B. E.,
 poveljniku britsko-ameriškega pasu
 Svobodnega tržaškega ozemlja,

DEVINSKI GRAD

Slovenska demokratska zveza si šteje v čast, da Vas opozori na različne strani vprašanja stalne rezidence po predpisih, ki so veljavni na Svobodnem tržaškem ozemlju, upravljanem po britsko-ameriških vojaških silah, v zvezi s posledicami, ki zaradi tega nastajajo za pravice do državljanstva in do delovne knjižice oseb, ki tu prebivajo.

1) Bodisi tržaška občina (Urad VII., Demografska služba) v svojstvu oblasti prve stopnje, bodisi consko predsedništvo (Oddelek III.) v svojstvu prizivnega oblasti, še dalj časa vztrajno odbijata vse prošnje za podelitev stalne rezidence, ki jih nanju nastavljajo številni prebivalci tega ozemlja, zlasti slovenske narodnosti, in sicer s splošno ugotovitvijo, da ugoditvi prošnji nasprotujeta Ukaza ZVU št. 64 z dne 19. 12. 1947 in št. 222 z dne 9. 4. 1949.

2) Z Ukazom št. 64 je bila iz razlogov primernosti ukazana začasna ukinitve vpisovanja v seznam stalnega prebivalstva, z izjemo onih oseb, zapodanih v čl. 2. navedenega Ukaza. Krog teh oseb je bil razširjen s naslednjim Ukazom št. 222, čl. 2., odstavek a) do f). In končno so to izjemo razširili pred kratkim še na nekatere osebe, navedene v Ukazu št. 156 z dne 25. 7. 1949, čl. 2., odst. g.

3) Osnovni zakon, ki ureja vprašanje vpisovanja v seznam stalnega prebivalstva je Pravidnik po zakonski uredbi - D. L. 2. 12. 1929, št. 2132, veljavnim na ozemlju italijanske republike kakor tudi na Svobodnem tržaškem ozemlju; zaradi tega je do ukinitve urejanja tega vprašanja možno le v okviru splošnega zakona.

4) Na podlagi omenjenega Pravidnika (čl. 2.) tvorijo stalno prebivalstvo vse osebe, ki običajno prebivajo v občini, in sicer osebe, ki v njej prebivajo vse leto ali večji del leta. Smatra se, da prebivajo običajno v občini razen oseb, ki to samo izjemo tudi osebe, ki v njej prebivajo več kot eno leto brez znanih prekinitev.

Zato na podlagi tega zakona zadostuje že sama izjava prošilcev za njihov vpis v seznam stalnega prebivalstva v občini, v kateri prebivajo.

5) Določbe tega zakona, ki se nanašajo na vpis v seznam stalnega prebivalstva občine vseh onih oseb, ki v njej prebivajo, so obveznostne narave. Po členih 17 in 18. je vsak državljan poseameznik obvezan, da zadošči predpisanim vpisom - prijavam. Ravno tako je pristojni občinski urad obvezan, da v primeru izostale prijave kaznuje z denarno kaznijo kršitelca te določbe na podlagi čl. 30. v zvezi s členoma 45. in 46. Pravidnika.

Zupan je s svoje strani tudi dolžan, da po čl. 41. izvrši v teku prvih petnajstih dni vsakega leta pregled seznama z namenom, da ugotovi, da je voden v popolnem redu v vsakem njegovem delu in obnavljanju po določbah, vsebovanih v Pravidniku.

6) Razumljivo je, da se je Ukaz št. 64, s katerim je bila odročena iz razlogov primernosti začasna ukinitve vpisovanja v seznam stalnega prebivalstva v občini A pasu Svobodnega tržaškega ozemlja, mogoč nanašati samo na določbe osnovnega zakona po zakonski uredbi D. L. 2. 12. 1929. Ravno tako naslednji Ukaz št. 222 ZVU more temeljiti samo in izključno na omenjenem Pravidniku.

7) Osnovni zakon po zakonski uredbi D. L. 2. 12. 1929 n. e. d. e. l. a nobene različice med različnimi kategorijami oseb, ki imajo pravico do vpisa v seznam stalnega prebivalstva v določeni občini. Niti ne zahteva italijanskega državljanstva, temveč izrecno trdi, da tvorijo stalno prebivalstvo vse osebe po ugotovljenih pogojih po čl. 2. v pogledu običajnega bivanja v občini.

8) Iz tega izhaja, da so določbe po čl. 1. Ukaza št. 222, izdane na nadomestitev čl. 2. Ukaza št. 64 v nasprotju s temi načeli, ko za vpis oseb, omenjenih v točkah e) in f) zahtevajo italijansko državljanstvo.

Ravno tako so v nasprotju z njimi, ko se sklicujejo na osebe, navedene pod odst. a), b), c) in d), medtem ko se jasno nanašajo samo na pojem sposameznika v skladu z zakonsko uredbi D. L. 2. 12. 1929.

9) Niti v italijanski republiki, kjer ravno tako velja zakonska uredba D. L. 2. 12. 1929, ne zahtevajo italijanskega državljanstva za vpis v seznam stalnega prebivalstva.

10) Razen statističnih in nadzorovanih razlogov, ki navajajo zakonodajalca k zahtevi po vpisu v seznam stalnega prebivalstva določene občine vseh oseb, ki v njej običajno bivajo, je tudi osnovni zakonski namen, namreč pravica, ki jo vse evropske zakonodaje priznavajo tujcu, da na podlagi določene števila let bivanja pride do državljanstva dežele, v kateri prebiva.

Tako razen avstrijskega zakona, ki je prej veljal na našem ozemlju, tudi italijanski zakon z dne 13. 6. 1912, št. 555, o italijanskem državljanstvu, ekstenzivno spremenjen po zakonski uredbi D. L. 2. 12. 1934, št. 1998, določa pridobitev državljanstva po tujcu na podlagi rezidence od šestih mesecev do petih let, ločeno po primerih.

Te pravice je bilo deležnih na tisoče Italijanov, priseljenih v Trst pod Avstrijo, ki so postali avstrijski državljani po desetletni pristojnosti v tržaško občino.

11) Odbremati sedaj to pravico osebam, ki imajo svoje običajno bivališče v Trstu, je dejanje, ki nasprotuje veljavnim zakonom v Italiji kakor tudi na Svobodnem tržaškem ozemlju in v drugih evropskih državah.

12) Uporaba zakonskih določb v pogledu stalne rezidence ima svoj učinek tudi v pogledu dela, in sicer pri pravici do delovne knjižice.

ki naj bi jo po vojni zavzela Italija. Vsi so soglasno pričakovali, da bodo nova italijanska oblastva, po negativnih uspehih nasilne fatorske politike izpremenile ne samo način in postopke, temveč tudi smer in smotre. V tekmi z narodu vsestransko neznošno politiko Titovega režima je dobila Italija po tem misljenju v roke odločilne karte, s katerimi se ji je ponudila prilika, da kljub narodnostni mešanosti obmejnih področij znatno prispeva k uveljavitvi svojih vzhodnih mej. Premnogi so izrekli misljenje, da bo privlačna sila novega italijanskega demokratičnega in urejenega življenja delovala celo dalje in globlje, preko mej, ka-

Osnovni zakon o delovni knjižici je zakon št. 112 z dne 10. 1. 1935. Čl. 2. tega zakona določa, da bodo izdajali delovne knjižice delavcem, ki bivajo v občini.

Z Ukazom ZVU št. 325 z dne 14. 8. 1948 je prišlo do spremembe čl. 2. omenjenega zakona v smislu da se bodo izdajale delovne knjižice delavcem - italijanskim državljanom, ki so pravilno vpisani v seznam stalnega prebivalstva občine in ki za to zaposlijo. Ta sprememba docela potvarja pojem o osebah, ki imajo pravico do delovne knjižice, ker postavlja namesto izraza delavce, ki bivajo v občini izraz delavce - italijanski državljan, ki je pravilno vpisan v seznam stalnega prebivalstva občine.

13) S tem je uravnavanje vprašanja v pogledu izdajanja delovne knjižice, slično kot ono o vpisu v seznam stalnega prebivalstva, ki naj bi bilo popolnoma upravnega značaja, dobilo čisto politično ozadje z določenimi posebnimi nameni, ki so nasprotni duhu in vsebini osnovnih zakonov v tem pogledu, kar pomenja oškodovanje žiljenskih koristi številnih slojev prebivalstva tega ozemlja, v glavnem slovenske narodnosti.

14) Tem nepravilnejše postaja politično gledanje pri reševanju teh vprašanj čisto upravnega značaja, če pomislimo, da je izvedba vseh teh Ukazov prepuščena občinskim uradom, ki se puste voditi pri svojem delu izključno nesmiselnim hipernacionalističnim predsodkom v pogledu prebivalcev slovenske narodnosti, ki so večinoma tu rojeni in ki so se morali kasneje izseliti, da so se rešili pred fašističnim preganjanjem, in njihovih sinov, ki so se rodili v inozemstvu. Ko se ti vračajo v svoje rojstno mesto ne uživajo osnovne državljanske pravice, s čimer nimajo pravice do dela in niti pravice do ponovne pridobitve državljanstva, to se pravi nimajo pravice do kruha in do svoje pravne osebnosti. V najboljšem primeru lahko postane taka žrtev totalitarizma, pogaženega v drugi svetovni vojni, oseba brez državljanstva - apolid, brez vsake pravice in brez vsake zaščite.

15) Z Ukazom ZVU št. 156, kot dodatek k čl. 2. Ukaza št. 64 in Ukaza št. 222 so dobili pravico do stalne rezidence (odst. g.) celo vsi stalni namestniki javnih uprav, službeno premeščeni k uradom našega pasu in ki so se vpisali kot stalni rezidenti v italijanski republikli.

Na drugi strani pa zahteva Ukaz ZVU št. 85 od vseh onih, ki nimajo delovne knjižice, da si jo nabavijo v izogib odslovitvi iz službe.

Gre v tem primeru v glavnem za one sloje prebivalstva, večinoma slovenske narodnosti, ki imajo že več let običajno bivališče v tržaški občini, ki pa iz zgoraj navedenih razlogov ne morejo priti do stalne rezidence in s tem do delovne knjižice.

16) Prvi zakonski ukrep, ki je urejal vsa ta vprašanja, namreč Ukaz št. 64, je bil namenoma izdan kot začasna mera, ker se je tedaj pravilno domnevalo, da bo v kratkem izvedena dokončna uredba Svobodnega tržaškega ozemlja z vsemi pravnimi posledicami, zlasti v pogledu pridobitve pravice do tržaškega državljanstva. Ker se ta domneva ni uresničila, ne smemo več dalje odlašati z uveljavitvijo vprašanih takšne žiljenske narave, za takajšnje prebivalstvo.

Iz tega sledi, da moramo za ves čas, ko traja sedanje stanje, izvajati brez vsakršnih sprememb določbe izvirne pravne osnove v pogledu rezidence, državljanstva in pravice do dela v pogledu vseh prebivalcev, in odklanjati vsakršno nasprotno novotarijo.

Ker je že prišlo do primerov odslovitve iz službe zaradi takih razlogov in ker čujemo, da se zopet nekaj takega pripravlja, smatra Slovenska demokratska zveza kot svojo dolžnost, da Vam predlaga naslednje:

a) Nujno je treba ponovno preučiti zakonodajo v podlegu stalne rezidence in pravice do delovne knjižice, da privedemo obravnavanje te zakonodajne snovi v okvir upravnega značaja, ki je predviden po osnovnih zakonih zakonske uredbe D. L. 2. 12. 1929 št. 2132 in zakona 10. 1. 1935 št. 112, s čimer odbijemo vsako politično ost pri obravnavanju vprašanj, izvirajočih iz razlikovanja oseb, ki imajo pravico do vpisa v seznam stalnega prebivalstva v občini Svobodnega tržaškega ozemlja, zasedenega po britsko-ameriških vojaških silah, kar krši eno izmed starih osnovnih svobodin, namreč svobodščino pred pomanjkanjem.

b) Dokler ne bi dokončno rešili navedena zakonska vprašanja naj se izdajo primerna navodila Delovnemu uradu, ki naj v mehan predvidene možnosti po čl. 18. Ukaza ZVU št. 85 z dne 25. 4. 1949 začasno dovoljuje ponovno zaposlitev oseb, ki so bile odslovljene in ki služujejo pri občinskih in polobčinskih, pokrajinskih in polpokrajinskih, državnih in poldržavnih oblastvih kakor tudi pri zasebnih podjetjih.

c) Vse pritožbe v pogledu stalne rezidence je treba predati prizivnemu reševanju posebne komisije, ki naj bi delovala pri ZVU, namesto komisije, ki deluje pri III. oddelku conskega predsedništva.

Slovenska demokratska zveza prosi končno, da bi ZVU sprejela delegacijo slovenskih demokratičnih pravnikov, da bi ti mogli objektivno prikazati vsa ta vprašanja, ki so tako velikega pomena za slovensko prebivalstvo tega ozemlja.

Trst, 28. oktobra 1949.

Tajnik:
 dr. Fran VESEL

Predsednik:
 dr. Josip AGNELETTO

ljali tudi v kolikor gre za slovensko manjšino. Je to samo politična kratkovidnost, neumestna bojazen ali pa je kaj drugega?

To vprašanje bi rad postavil vsem ljudem dobre volje, posebno onim na italijanski strani, in hvalen Vam bom, ako ga objavite. Vem, da mi premnogi ne bodo odgovorili, toda vesel bom, če bodo o tem vsaj razmišljali. C. D.

P. s. - Ker izvajanja pisca s svojo stvarnostjo in umerjenostjo koristno dopolnjujejo naše že iznesene poglede smo prav radi ugodili njegovemu pozivu. Uredništvo

Od srede do srede

2. NOVEMBRA: Jugoslovanska vlada poziva albansko vlado, naj se povrne k politiki prijateljstva in sodelovanja z Jugoslavijo ter naj spoštuje obveznosti, prevzete s pogodbo o prijateljstvu in vzajemni pomoči. - Predvidena je možnost sklenitve ločenega miru med zapadnimi zavezniki in Japonsko. - Nadaljuje se borba kmetijskih delavcev v Italiji. - Iz Jugoslavije so izgnali dopisnika italijanske agencije Ansax, ker je objavil izmišljen intervju z Mošo Pijadem. - V primeru napada bosta Španija in Portugalska nastopili kot zaveznici v okviru atlantskega pakta. - Sklenjena je ustanovitev indonezijske federativne države.

3. NOVEMBRA: V Rimu so se začela pogajanja med jugoslovanskimi in italijanskimi delegati za izvedbo tehničnih določb mirovne pogodbe. - Italijanski liberalci nameravajo povzročiti vladno krizo, ker smatrajo, da je z odstopom socialistov mogoče omajana vladna koalicija. - Angleški ministrski predsednik Attlee je ostro napadel sovjetsko zunanjo politiko, češ da je nevarna za svetovni mir. - List Njuzveek objavljaja tajno okrožnico angleškega zunanjega ministra Bevinona o ukrepih proti vedno večjemu protiangelskem razpoloženju italijanske javnosti. - Sovjetski in albanski delegat napadeta Jugoslavijo na seji glavne skupščine OZN.

4. NOVEMBRA: Zapadna Nemčija bo sprejeta v Evropski svet. - V uzhadu Nemčiji bodo biškim nastom vrnilo izgubljene državljanske pravice. - Na Bevinovu pobudo se bodo v kratkem sestali na zaupen sestanku v Parizu zunanji ministri ZDA, Anglije in Francije. - Milovan Djilas izjavlja v New Yorku, ad je Jugoslavija nasprotna ustanovitvi nove komunistične internacionale. - Vprašanje izvedbe agrarne reforme je eden izmed glavnih vzrokov sedanje italijanske vladne krize.

5. NOVEMBRA: Predsednik jugoslovanskega gospodarskega sveta Boris Kidrič je skupini italijanskih Nemcijskih socialistov izrazil željo po poglobitvi gospodarskih stikov z Italijo. - Vlada zapadne Nemčije stremi po reviziji zapadnih sklepov, ki omejujejo njeno politično delovanje. - Sovjetski agenti kstivajo Albanijo. Prve žrtve te nove čistke so v vojaških in policijskih krogih.

6. NOVEMBRA: Italijanski liberalci so sklenili, da ostanejo v De Gasperijevi vladi; s tem je kriza italijanske vlade rešena; z izstopom Saragatovih socialistov izpraznjena ministrstva prevzamejo drugi aktivni ministri. - V Londonu zasledujejo z velikim zanimanjem razvoj odnosov med Jugoslavijo in Italijo, od katerih je v nemali meri odvisen uspešen sredozemski sporazum. - Grška KP sporoča, da se je v Grčiji prenehala državljanska vojna; grški komunisti bodo odslej stremeli po popolni demokratizaciji grškega javnega življenja. - Belgijski socialisti grozijo s splošno stavko, če pride do ljudskega glasovanja o povratku kralja Leopolda.

7. NOVEMBRA: Sovjetski maršal Rokosovki je na prošnjo poljske vlade prevzel vrhovno poveljstvo poljske armade in postal obrambni minister poljske vlade. Rokosovki izjavlja, da bo strl vsak poizkus titizma na Poljskem. - V Washingtonu se je vršil četrtinski bljudnostni razgovor med Achesonom in Višinskim. - Figl je sestavil novo avstrijsko vlado, v kateri je sedem mest dodeljenih članom ljudske stranke in šest mest članom socialistične stranke. - Kardelj govori ameriškim Jugoslovancem, da stremi Jugoslavija po utrditvi socializma in demokratične avtonomije.

8. NOVEMBRA: Acheson je ob prihodu v Pariz zamikal vesti o skorajšnjem srečanju med Stalinom in Trumanom. - Italijanska KP izloča iz svojih vrst titiste. - V Rimu preučujejo pogodbo o pomorskem prometu med Jugoslavijo in Italijo. - Milanski nadškof kardinal Schuster poziva italijanske katoličane na borbo proti komunizmu.

Nadaljevanje zasedanja tržaškega občinskega sveta

Dne 5. novembra je bil po prečitani in odobritvi zapisnika zadnje seje predložen notranji poslovnik občinskega sveta, kakor ga je priporočil mestni odbor na podlagi starega poslovnika iz leta 1923. Ker je bil novi poslovnik predložen občinskemu svetu šele na seji, je bilo sklenjeno, da se razpravlja o poslovniku na prihodnji seji dne 8. t. m.

Nato je pričela debata o odobritvi imenovanja upravne komisije občinskega podjetja »Acegata« (elektrika, plin, voda in tramvaj). Mestni odbor je 10. oktobra t. l. imenoval predsednika tega podjetja v osebi odv. Sinigallie in upravno komisijo, ki jo sestavljajo inž. Ramiro Drasco, Aldo Penestre, inž. Justo Catolla, odv. Lucia Persoglia, dr. Marino Colombis in inž. Marian Zmajević za dobo štirih let.

Ker pristaja imenovanje te komisije in njenega predsednika v smislu zakona od 15. X. 1925 št. 2578 občinskemu svetu, je mestni odbor izvršil imenovanje v smislu člena 140 občinskega zakona, smatrajoč, da je bila dana nujnost imenovanja nove komisije, potem ko je bila stara komisija podala svojo ostavko že 19. julija t. l. Razprava v mestnem svetu se je sukala okoli vprašanja, ali je bila v tem primeru res dana ona nujnost za izredno imenovanje tako važne komisije od mestnega odbora, mesto od občinskega sveta. Mišljenje se je med razpravo tudi zahtevalo pojasnilo o izidu preiskave, ki jo je bil bivši župan dr. Miani uvedel proti upravi »Acegata« leta 1946. V debato so posegli po vrsti prof. Ruggeri (MSI), dr. Pogassio (KP), dr. Agneletto (SDZ), dr. Stocca (PDT) in dr. Dekleva (LP).

Občinski svetovalec dr. Agneletto je izjavil v glavnem:

»Podjetje Acegata je največje občinsko podjetje, čigar uprava zadeva v ženo najširše sloje tržaškega prebivalstva od najpremožnejših do najsiromašnejših. Tu se upravlja z milijardami in bremena nosijo v enaki meri bogati in revni. Zato imajo široki ljudski krogi neizpodbitno korist od imenovanja upravnikov tega podjetja. Imenovanje komisije je sestavljeno izključno od pristave večinskih strank v mestnem svetu, od demokratičnega, socialistov in republikancev. Pri upravi tako važnega podjetja, pri kateri so zainteresirani najširši sloji prebivalstva, bi bilo demokratično in pravično, da bi bili v upravnih komisijah tudi zastopniki manjšine občinskega sveta, da bi mogli izvrševati kontrolo nad upravo. In to tembolj, ker je ta uprava že več let pasivna in izkazuje po proračunu primanjkljaj od 800 milijonov lir. Mestni odbor je zagrešil za imenovanje samo svojih pristavev v upravno komisijo, če ne drugo, vsaj neodpušljivo netaktnost. V smislu člena 5 zakona od 15. X. 1925 ima občinski svet pravico imenovati v upravno

komisijo Acegata dve petini komisarjev iz svoje srede. Te pravice bi se bili morali poslužiti mestni odborniki v korist kontrole same, kajti mestni svetniki kot upravitelji »Acegata« nosijo poleg osebne odgovornosti nasproti občinskemu svetu tudi odgovornost nasproti volivcem, ki so jim dali svoje zaupanje. Zato je bil postopek mestnega odbora takšen, da ne zasluži odobritve s strani mestnega sveta. In to tembolj, ko ni bilo nikakega razloga za nujnost imenovanja. Kajti, ako pomislimo, da je bilo imenovanje izvršeno 10. oktobra in da je bil mestni svet sklican za 19. okt., bi se bilo z imenovanjem lahko počakalo še onih 9 dni.

Zaradi tega je dr. Agneletto izjavil, da bo glasoval proti odobritvi sklepa mestnega odbora.

Govornikom manjšine je odgovoril odbornik inž. Bonetti. Pri

tajšem glasovanju je bilo za odobritev sklepa mestnega odbora, vstevši glasove mestnih odbornikov in župana, 28 glasov; proti odobritvi je glasovalo 24 svetovalcev in 2 glasovnici sta bili prazni. Tako je bila zaključena ta živahna debata. Četudi je bilo postopanje občinskega odbora odobreno — pičila večina je iznašala samo 4 glasove — nedvomno je debata pokazala nedemokratičnost pri imenovanju omenjene upravne komisije in izid glasovanja je potrdil moralno zmago manjšine.

Prihodnja seja bo 8. t. m.

O občinskih sejah v Nabrežini, Dolini in Repentabru poročamo med tržaškimi vestmi. Po zaključku zasedanja občinskega sveta v Nabrežini bomo preučili uspehe občinskih jesenskih zasedanj v tržaški okolici.

Županova modrovanja

Tržaški župan Bartoli je na seji občinskega sveta dejal, da bi Upravni odbor Mestnega vodovodnega, električnega, plinskega in cestno-železniškega prometa (A.C.E.G.A.T.) izgledal prav tako, kakor je sestavljen občinski izvršni odbor, tudi če bi njegovo imenovanje prepustili občinskemu svetu. Za izvršnim odlokom stoji sigurna večina občinskega sveta in to bo glasovanje vedno dokazalo. Tako so dejali sam župan!

Seveda, če večina že vnaprej predpostavlja, da je vse, kar bi morda rekla manjšina, neumestno, neumno, da tega ni treba upoštevati, potem imajo oni, gospod župan, popolnoma prav. Toda v tem primeru bi morali biti še bolj dosledni! Sploh ni treba sklicevati občinskega sveta! Ta glasovalni stroj (to je namreč po županovih izjavah) je v obeh večini funkcij mestnega sveta) bo itak odobril vse, kar bo mestni izvršni odbor z županom na čelu izvršil. Tudi preračune bi lahko odobrovali naknadno. Najbolje kar pred novimi volitvami, čez dve leti! Za vse skupaj 28 svetnikov bo vedno reklo svoj »si«.

Vsa pričakovanja je prekorajčil župan, ko je dejal, da niso imenovali v upravni odbor ACEGAT-a nobenega predstavnika manjšine zato, ker se mora pač večina najprej prepričati, ali je ta manjšina sploh voljna za sodelovanje. Vemo, da je v sili vsak izgovor dober, tudi če ga pes na repu prince, toda to je pa že od sile. Če nad dvajset predstavnikov manjšine v občinskem svetu ne more izsiliti nobenega sklepa, niti prepričati njegovega izvajanja, posebno ob tako spretni brezobzirni večini, pa naj bi bil en sam predstavnik manjšine v Upravnem odboru ACEGAT-a že smrtna nevarnost za njegov poslovni uspeh? Kdo naj mu verjame? Zaradi predstavnikov manjšine se nov plinohram za la-

djedelnici se ne bi podrli! Samo nekaj je, ti predstavniki manjšine bi imeli neposreden vpogled v celotno poslovanje podjetja in morda je to tisto, čemur se je hotelo izogniti. Saj vidimo, kako nerodno je odgovarjati tem vsiljivim občinskim svetnikom na sejah občinskega sveta, kdo bi šele odgovarjal podobnim ljudem se v upravnem odboru ACEGAT-a...

Vsekakor pa moramo priznati, da ima sedanja večina občinskega sveta, posebno pa njen župan, presneto debelo kožo, ko s tako enostavno argumentacijo odreče predstavnikom skoro polovice tržaškega prebivalstva pravico, da bi imeli potreben vpogled v poslovanje najvažnejšega tržaškega občinskega podjetja.

Samozavest, s katero nastopa občinska večina, je takra, kot bi za njo stali 99,99 odst. volilni rezultati in ploskajoči občinski sveti. Realnost pa je popolnoma druga! Kadar koli pride do dvojnega glasovanja, si stoji večina in manjšina v razmerju 28 : 24. To ni torej tako majhna manjšina, da bi jo lahko gospodje iz večine kar tako v nič devallirali... Bolje bi bilo, ako stvar nekoliko premislijo in porazdele posebno v vprašanjih, kjer prihaja v poštev žep prebivalstva, svojo odgovornost z odgovornostjo manjšine.

Ako smatra občinska večina, da je manjšina tu samo zato, da bo pridna, da bo ploskala, tudi takrat, kadar ji nekdo zleze na glavo, potem moramo reči, da presneto napačno razume njeno poslanstvo. Demokracija, kakršno uveljavlja župan Bartoli, bo zapustila v ustih tržaškega prebivalstva kaj čuden priokus, ako nameravajo gospod župan tudi v bodoče nadaljevati svoja modrovanja in delo v dosedanjem smislu.

Umrl je mož

Pretekli teden je umrl v Trnovem pri Ilirski Bistrici mons. Karol Jamnik, dekan istotam in administrator škofije na Reki. Bolehal je že dalje časa na sladkorni bolezen in imel je poleg tega težko srčno napako. Pogreb se je vršil v Trnovem v ponedeljek 7. t. m.

Pokojni je bil kremenit kraški značaj, ki je iskreno ljubil svoj materin jezik. Neustrašno se je boril proti vsaki krivici že za časa italijanske fašistične vlade; ni ga bilo strah ostrih intervencij pri nemških okupatorjih, ki so zažigali vasi in pobijali ljudi v okolici Il. Bistrice, takrat ko se italijanski škof na Reki ni upal napraviti koraka. Po odhodu italijanskega škofa je bil pokojni imenovan za administratorja škofije na Reki.

Kot administrator škofije je imel izredno težko stališče z ozirom na obstoječe razmere v Jugoslaviji: poleg delne razlastitve je itak malega cerkvenega premoženja, poleg okupacije župnišča, poleg izгона redovnikov z Reke in poleg dolge vrste raznih šikan s strani oblastev je imel skoro vsak dan policijo na vratih. Posebno zadnje čase je OZNA vršila pritisk z grožnjami in dolgimi zasliševanji: hotela je, naj bi kot najvišji predstavnik rimsko-katoliške Cerkve v območju škofije na Reki priporočal stanovsko organizacijo duhovnikov v okviru OF, kar je pokojni smatral nezdravljivo s prvim poslanstvom katoliškega duhovnika. Tudi v tem primeru je pokazal svoj krepki, kraški kremeniti značaj: kljub dolgotrajnim zasliševanjem — ki so dovedla celo do tega, da je padel v nezavest — ni diktatorska oblast dosegla njegovega podpisa na tozadevnem pripravljemem dokumentu.

Gotovo so tudi te razmere pripomogle do tega, da se je pokojni v najlepši zreli moški dobi poslovil od svojih faranov.

Bil je izredno priljubljen pri domačem prebivalstvu, ki se je stalno zatekalo k njemu za svet in za pomoč pri svojih težavah. Ze pri požižu sedmih slovenskih vasi v Bistriški dolini na dan Sv. Rešnjega Telesa leta 1942, ko so italijanski škvadrasti postrelili na desetine nedolžnih ljudi, je pomagal, kjer je mogel; v že itak prenapoljenem župnišču so našli zatočišče in straho nad glavo pogoreli teh vasi, katerim je uspelo rešiti golo življenje.

Kdor koli ga je poznal — njegovi bivši župljani v Slivnem pri Marturji, njegovi številni znanci iz Trsta, kjer je tudi več časa služboval — vsak ga je visoko cenil. Znal se je postaviti tudi proti političnemu fanatizmu in lastnih krogih in ni nikoli odobravala sodelovanja z nemškimi okupatorjem.

Tako izginjajo naši najboljši in zapuščajajo ubogo ljudstvo, ki ječi pod diktatorskim jarmom komunizma. Vrzel, ki jo je odprla pokojnikova prerana smrt, bomo občutili vsi, ki smo ga poznali; posebno pa bo to občutilo njegovo bedno, verno ljudstvo reške škofije.

Naj mu bo lahka kraška zemlja!

Položaj v Italiji

Kriza, ki so jo povzročili Saragatovi socialisti z izstopom iz vlade, je zaključena z imenovanjem novih časniških ministrov. Imenovanji so novi ministri Bertone za industrijo, Corbellini za trgovsko mornarico in finančni minister Pella sprejme tudi zastopstvo pri OECE. Tako je začasno preprečena širša kriza vlade, ki je bila že skoro odprta, ko so liberalci zahtevali od De Gasperija, naj kar uvede krizo, ker je to v navadi, ko nekateri ministri podajo ostavko. Toda De Gasperi, opirajoč se na izjavo Saragata, da bo njegova skupina še nadalje podpirala vlado v parlamentu in v senatu, in torej poudarjajoč, da je skrzica le začasna značaja, je prepričal liberalce, da so zahteve umaknili. Vodstvo liberalne stranke je prišlo do te odločitve s čudnim glasovanjem! Ko je namreč glasovalo, ali naj liberalni ministri ostanejo v vladi ali pa naj odstopijo, je predsednik vodstva dovolil, da glasujejo tudi sedanji ministri, kar ni v skladu s pravili stranke. Zaradi te nepravilnosti so mnogi člani vodstva podali ostavko in odprli krizo v stranki sami. Dne 15. decembra se bo sestal plenum liberalne stranke in domneva je, da bo ta plenum odločil za izstop liberalnih ministrov iz vlade.

Govori se torej precej odkrito, da bo takrat nastopila resna kriza vlade in tudi De Gasperi sam je potrdil, da pride v prihodnjem mesecu januarju do rekonstrukcije vlade. On meni, da bo takrat že razčiščena zadeva zedinjenja demokratičnih socialistov, zlasti da bodo Saragatovci že zopet pripravljeni stopiti v vlado. Za njimi seveda tudi liberalci, če bodo 15. decembra res izstopili. Ni moči izključiti, da ne bo v prihodnjem januarju odstopil zunanji minister Sforza, ki ne uživa več niti v parlamentu niti v javnosti zadostne naklonjenosti, potem ko je bilo kolonialno vprašanje rešeno tako porazno za Italijo, ki je zgubila prav vse, če se izvzame začasni mandat nad Somalijo. Ta mandat pa bo zopet prinesel Italiji le stroške in boje z lokalnim ljudstvom ter nobene gmočne koristi. Za Somalijo že zbirajo posebne divizije vojaštva, ki jih bodo kmalu poslali čez morje.

Polemika z Anglijo zaradi kolonije se je že skoro pomirila, ko je ameriška revija »Newsweek« pretekli teden objavila privatno pismo angleškega zunanjega ministra Bevinu, v katerem se izraža precej surovo o Italiji, kateri očita, da stalno kaj zahteva in očita Angliji, da ji je sovražna, če se z njenimi zahtevami ne strinja in jih ne podpira.

Po končani vojni poskušajo tržaški iredentisti speljati 4. novembra vsako leto na svoj priključitveni mlin. V zadnjih letih se jim je to deloma tudi posrečilo. Komunistične poplave na obeh straneh Morganove črte so nudile več ko dovolj rdečega mokrega elementa, ki je vlival v kosti upravičen strah in grozo. Italija se je uradno že oteptala Togliattijevoga blagoslova, zato je izbira pri Tržacanih med enim in drugim zlom, podzavestno in z gorjupimi prizvoki padala na stran Italije. Lega Nazionale in z njo vse šovinistične organizacije so triumfirale ob ceničnih zmagah tržaškega »italijanstva«.

Časi pa se v atomskem stoletju hitro spreminjajo. Te spremembe z enakimi svetri vrtajo tako komunistične kakor italijanske šovinistične železce.

Cenene komunistične zmage so povodenele. V Jugoslaviji je komunizem v tihih likvidacijah. S skopnelim komunizmom je tudi Trst našel samega sebe. Z vsemi topovi je italijanski šovinistični tisk streljal salve v čast »praznika jesenja in s presladkimi besedami, ki so se kar sproti topile, obujal spomine na leto 1918. Novega sicer niso povedali ničesar vsi ti poklicni kronisti, saj jim je pretekli fašizem polizal prav vse zveneče fraze z jezika — in Tržacani tudi niso čisto brez spomina, saj jih je končno Italija sama skozi četrto stoletja dnevno spominjala, kaj so prinesle s seboj italijanske torpedovke pred

pira. Zlasti so se zadnje dni odnosili med Italijo in Anglijo zaostriji, ker ni maršal Montgomery, kot vrhovni poveljnik vseh sil Atlantskega pakta prišel pregledat tudi severne meje Italije. To dejstvo je povzročilo nejevoljo pri Italijanih, ki vidijo nekako zastopavanje njihovih severnih mej in torej nejevolnost od strani zapadnih vele-sil. Vrh tega je v zvezi s tem Bevin rekla, da ne more Italija zahtevati, da bi imela Anglija z Italijo take veze, kakor jih imajo Anglija, Francija in države Beneluxa (Luksemburg in Belgija) med seboj.

Zadeve ni hotela rimska vlada vleči v skrajnost, zato je bila dana izjava, da je incident zaradi te zadeve zaključen, ker je podtajnik angleškega zunanjega ministrstva podal italijanskemu zastopniku v Londonu zadostne pojasnilne izjave, ki so precej olajšale pomen Bevinovih izjav.

V ostalem pa beležimo vest, da je vojni minister Pacciardi dosegel na razgovorih v Parizu, da so v okviru Atlantskega pakta odločile te sile ustanoviti »Obrambno skupino južnoevropskega in zapadno-sredozemskega področja«. To skupino bosta tvorila Odbor ministrov za obrambo in Odbor poveljnikov vojaških štabov. Glavni sedež te področne obrambne skupine bo v Parizu, toda ena vojska edinica bo imela svoj stalni sedež na ozemlju Italije.

Kominformistični vohuni v vojski

Prav po naključju je prišla policija na sled organizaciji, ki je po naročilu komunističnih elementov razpredla svoje mreže v vojski z namenom, da vohuni. Ko so zasliševali nekatere prijete pripadnike zloglasno roparske organizacije, ki je nosila ime »banda povsode« (»banda dovunque«), so odkrili nabito polna skladišča orožja v sredini Milana in zvedeli, da imajo nekateri člani te organizacije nalogo vrniti se tudi kot prostovoljci v vojsko, vesti se zelo disciplinirano in zvesto, da ne pade nanje niti najmanjši sum. Na ta način si pridobijo zaupanje vojaških komandantov, ki jih bodo poklicali v urade vojaških poveljstev in tako zaupali vojaške tajnosti. Če bi se zgodilo, da bodo odkriti, bo stranka izjavila, da so bili že pred nekaj meseci izključeni iz stranke. Vse to sta izpovedala dva taka vohuna, ki sta padla v roke policije in katere ona sedaj zaslišuje, da bi odkrila še druge tajnosti in vse niti mreže, zlasti pa glavno vodstvo te organizacije.

Zastave v burji

31 leti. Tudi legini in demokratijski aktivisti so zaman brusili podplate od nadstroja do nadstroja — italijanske zastave so na »praznik jesenja ostale v naftalinu...

»Ja, burja je vsega krivala — nam je odvrgel vneti legin aktivist, — ko smo ga podražili zaradi zastave. »Burja, ki je zbrstila tržaške glave, tista burja, ki je tudi zdajnjemu autohtonemu Tržacanu za vedno odpihala še poslednjega skominjo po vrnitvi k Italiji. Priključitveni mlin ne melje na burjo po nizozemskem vzorcu; burja pa je simbol tržaškega mesta in zato ga nikoli ne zatajijo!« S temi besedami smo se poslovili od leginega aktivista, ki mu je burja odnesla kloboč, seveda, ker ni Tržacan...

Fritalux pred ustanovitvijo

Medtem ko naletijo vsa strem-ljenja za ustanovitev skupnega gospodarskega področja vseh zapadnoevropskih držav na vedno nove tekoče in se posebno Anglija vedno znova skuša izogniti kateri koli tesnejši obvezi, sta se Italija in Francija odločili, da skleneta tesnejše gospodarske sporazume s carinsko zvezo Beneluxa, ki jo tvori Belgija, Nizozemska in Luksemburg. Nova zveza se bo imenovala Fritalux.

Francoski veleposlanik je na nekem zborovanju v Združenih državah izjavil, da se pripravljajo imenovane države na sklenitev dogovora, ki bi zajamčil svobodno medsebojno izmenjavo denarja in bi obenem odstranil čim več ovir, ki danes ovirajo medsebojni blagovni promet. Okrog 20. novembra se bodo verjetno v Parizu sestali strokovnjaki Francije, Italije in držav Beneluxa, da sklenejo prve konkretne dogovore.

Nov organizem bi postal važen sestavni del zapadnoevropskega gospodarstva in bi užival polno podporo Združenih držav.

Jugoslovanski obzornik

»TEKSTIL - OBUTEV« V LJUBLJANI ugotavlja zaloge po posameznih trgovinah na drobno in rešuje vprašanje tako imenovanega neidočnega blaga. V celju je odprla posebno skladišče, kamor prihajajo zdaj pošiljke iz vseh krajev Slovenije. Vračano blago pa kaže velike pomanjkljivosti glede obsega vračil, obračunavanja in stanja vrnjenega blaga. Od 40 takih pošiljk jih je bilo le 7 brezhibnih; 20 jih je pa zelo pomanjkljivih. Vse graje je vredne so predvsem velike pošiljke v vrednosti pol milijona din in več. Zlasti se grajajo zadrage odnosno okrajni magacin Sežana, Bilje pri Novi Gorici, Hrastnik, Vrhnika, Il. Bistrica. Za sortiranje pošiljke Sežana je delalo 12 ljudi 4 dni in se je moralo vrniti 119 araje kot za prodajo neuporabnih, pošiljka Il. Bistrice v vrednosti pol milijona din je bila precej v enakem stanju kot sežanska. V zaboju iz Hrastnika je bilo kompletno gnezdo podgan, vrtni so morali več perila, o 150 komadih dolgih spodnjih hlač pa sploh ni ne duha ne sluha. Tudi neki drug magacin je poslal s tekstilnim blagom miško, vse blago pa je bilo posuto z mišjimi odpadki. In tako dalje. — Čudno je, da za nekatere vrste blaga ni zanimanja. 1504 parov blaga niso mogli prodati v Jaršah itd. Enako je s čevlji: galošje vračajo maloprodajalci v tisočih parov. Enake razmere v drugih republikah onemogočajo zamenjavo. Vendar je

uspelo zamenjati v Zagrebu 9 tisoč parov take obutve, ki v Sloveniji ni šla. Prizadevanje podjetja, da bi uplivalo na način proizvodnje v tovarni, ni uspelo; proizvodni proces je tako zapleten, da se ne more čez noč spremeniti.

DELO OBLASTNEGA LJUDSKEGA ODBORA ljubljanske oblasti kritično razčlenjuje »Slov. por.« od 26. okt. t. l. Izpolnjevanje letnega plana v ljubljanski oblasti daje tole podoba: v gozdarstvu letni plan izpolnjen 90 odst., spravilo lesa s 74 odst., oddaja s 75 odst. (resen problem so voznički). V lokalni industriji plan izpolnjen z 22 odst. (vzrok pomanjkanje bombaža in drugih surovin v tekstilni; kovinska industrija je prav tako zaradi pomanjkanja surovin plan izpolnila le z 53 odst. Gradbena podjetja: republiška 40 odst., zvezna 41 odst., lokalna 47 odst. (glavni vzrok pomanjkanje delovne sile, ki je odšla na prioriteta dela, vendar so tudi drugi, ki pa ne opravičujejo, n. pr., da so svinjaki na Klevčevju, ki bi morali biti že dograjeni, zgrajeni le z 9 odst.). Problem zase so odkupl.

SKORAJ 7 tisoč udarnikov je bilo letos do sredi oktobra razglašanih v Sloveniji.

TO NI PRAVI LOV. S 1. oktobra Preskrbljeno je potekel lovopust za zajce in lovcu (ali so to stari lovcu?) so se takoj zapodili na zajca, dasi je zdaj nesmiselno loviti zajca v večjem obsegu. Kako nesmiselno je,

kaže primer neke lovške družine v mariborskem okolju, ki je odala podjetju »Mleko« 7 zajcev v skupni teži 20 kg, čez mesec pa bi za to težo bilo dosti 4-5 zajcev. Lovska družina je priredila 23. oktobra lov z gonjači in psi, 20 lovcev je pobilo 54 zajcev; zajci so tičali v remizah, iz katerih so jih podili in pobijali, 3 so ujeli z rokami, nekaj so jih pa podavili psi; večina plena so bili letostni mladiči, ki zadoščajo odraslemu človeku komaj za eno malico.

Od 24. do 30. oktobra se je vršil v Ljubljani popis zgradb, stanovanj in postopnih prostorov. Zaradi tega je nastalo veliko razburjenje, raznesla se je vest, da bodo mnoga stanovanja zasedli, preselili upokojence na deželo, zaplenili upokojencem težko prigranene hiše itd. Oblastva so morala izdati pomirjujočo izjavo zoper to »psihozo«, v kateri med drugim navajajo, da se popis vrši le zaradi statističnih podatkov; da je pa sicer znano, da selijo iz mesta neproduktivne ljudi, da pa ne more biti seljen noben Ljubljčan, ki je vključen v delo, kakor je to storila tudi večina naših upokojencev...

Voznina med Trstom in zaledjem
Zelezniške voznine med Trstom in Českoslovaško bodo v kratkem občutno povišane. Povišanje je bilo sklenjeno na železniški konferenci prizadetih držav na Dunaju. Tranzitne države, to sta predvsem Avstrija in Madžarska, so namreč izjavile, da bodo morale znatno omejiti olajšave, katere so dosedaj nudile prometu Trsta in Reke z zaledjem. Nove tarife bodo stopile v veljavo 1. januarja 1950.

Studebaker v Trstu
Milansko časopisje potrjuje vest, ki smo jo svojačasno že prinesli. Avtomobilska tvrdka Studebaker (USA) se je odločila, da postavi v svobodnem industrijskem področju Trsta velike montažne delavnice, ki bodo zaposlile okrog 500 delavcev. Tvrdka bo pristopila k uresničenju svoje namere čim dobi nekatere davčne olajšave, za katere se sedaj pogaja s pristojnimi oblastmi.

Slovenci!

V soboto 12. novembra 1949 ob 20.30 priredi ONDM v prostorih SDZ, ulica Machiavelli 22-II,

Martinovanje s plesom

Preskrbljeno bo za jedačo in pijačo po poljudnih cenah. Igral bo plesni orkester. Med zabavo bodo prijetna presenečenja! Izvoljena bo kraljična večera

Odbor

RAPALLO

Ze je preteklo skoro 30 let od onega 12. novembra 1920, ko je po dolgih in mučnih pogajanjih med jugoslovansko in italijansko delegacijo na ligurski obali prišlo do podpisa rapalske pogodbe.

Glavni italijanski državnik so se držali v ozadju. Jugoslovani so se morali zaradi tega pogajati z drugo garnituro podeželskih nacionalistov. Toda v trenutku, ko so ti mislili, da lahko zmagovalno proglase svoj uspeh nad jugoslovanskimi delegati, sta nastopila Giolitti in Sforza, da bi s tem dala jugoslovanski kapitulaciji predzadnjo sankcijo.

Cudno je moralo biti pri duši Trumbiću onega znamenitega dne. Kajti ni še poteklo mnogo časa, odkar je koroški plebscit po prizadevanju italijanske diplomacije prinesel Avstriji slovenske glasove... Sedaj je pa pol milijona Slovanov moralo upogniti glave pred premočnim tučcem.

In koliko obljub pravične velikodušnosti nam tedaj niso dali? Kralj, senat, parlament, Giolitti in Sforza so obljubljali, da bodo spoštovali Slovane in jih v šoli in upravi, v zasebnem in javnem življenju napravili enakopravne Italijanom. Trdili so, da se bodo Slovani pod vplivom blage italijanske zakonodaje v Italiji počutili kot doma.

Pa vendar je izkušnja prav kmalu pokazala varljivost takih nad. Verjetno je sicer, da so tedajni oblastniki vsaj do neke mere mislili iskreno, enako kakor je povsem verjetno, da s podobnimi obljubami tudi danes De Gasperi in Sforza mislita iskreno. Ali kolikokrat je oblast s svojo odsotnostjo v primerih nasilja in izgrediv pokazala, da je njena dobra volja omejena po stvarnih in prestvarnih ovirah. Ali ne vidimo slanih prizorov tudi danes? Ali se tudi danes ne javlja prepada popolnega protislova med službenimi obljubami in svečanimi izjavami po eni in dejanji ter njihovim izpolnjevanjem na drugi strani? Skozi kakšno Kalvarijo se celo pred očmi vsaj navidezno nevtralnih angloameriških oblastev — in tudi ta videz je sprito izjav generala Aireya zelo sumljivo — prerivajo slovenske šole in pravica tržaških Slovencev do lastnega jezika, kateremu je celo na pokopališču samo milostno dovoljena prikazen.

Vendar izkušnja teh trideset let ni za nas poučna le v negativnem, temveč je poučna tudi v pozitivnem pogledu. Italija je tedaj dobila Trst, Istro, Reko, zapadno Kranjsko in celo Goriško ter je polnih dvajset let dala čutiti našemu slovenskemu življu, da mu je obstoj omogočila slučajno ne morda pravica, temveč samo koncesija, ne nepreklicno načelo, temveč samo trenoten pristane milostnega, ali tudi le trenotno milostnega gospodarja. In skozi dvajset let je živjal bič po hrbtih podložne raje, dokler končno ni nastopil dan, ko je tudi temu bilo konec. In Nemeza zgodovine je prišla do svojega izraza. Istra, Reka, zapadna Kranjska in pol Goriške so izgubljene za državo, ki je pokazala tako malo misla za pojem narodnostne strpnosti. Neizprosno besni usoda nad istrskimi begunci, slabo pripravljenimi na to, da bi prenašali od drugih, ko so sami drugim prizadejali. Krvavi zakon akcije in reakcije, plime in oseke, krivice in osvete je enako žalosten in usoden skozi vsa človeška pokolenja; različno gledajo nanj oni, ki pod njim trpe, in oni, ki drugim nastavljajo svoj jarem.

In zato velja zapomniti si Rapallo ne le kot spomin na neusmiljenost zmagovalca, temveč kot spomin našemu pa tudi italijanskemu narodu.

Svet je v toliki meri poln klicev po svobodi, po enakopravnosti, po vzajemni strpnosti in po pravici! Zato ni napačno, ako se poglobimo v rapalsko preteklost, ki je usodno prekinila razvoj našega narodnostnega vzpona, kajti, ako to zgodovinsko preteklost resno presodimo, se morejo nam pa tudi Italijanom iz nastalega spoznanja odpreti novi in svetlejši vidiki. Oni bi mogli uvideti, da s preganjanjem naših ljudi in z uničevanjem slovenske zdrave klice te naše skupne zemlje, danes ponavljajo svojo rapalsko zmoto, kajti danes so na Tržaškem oni, ki to naše skupno torišče zdrave dela in sporazuma zopet pretvarjajo v strupeno leglo desničarskega in levičarskega ekstremizma.

Poslanstvo SDZ

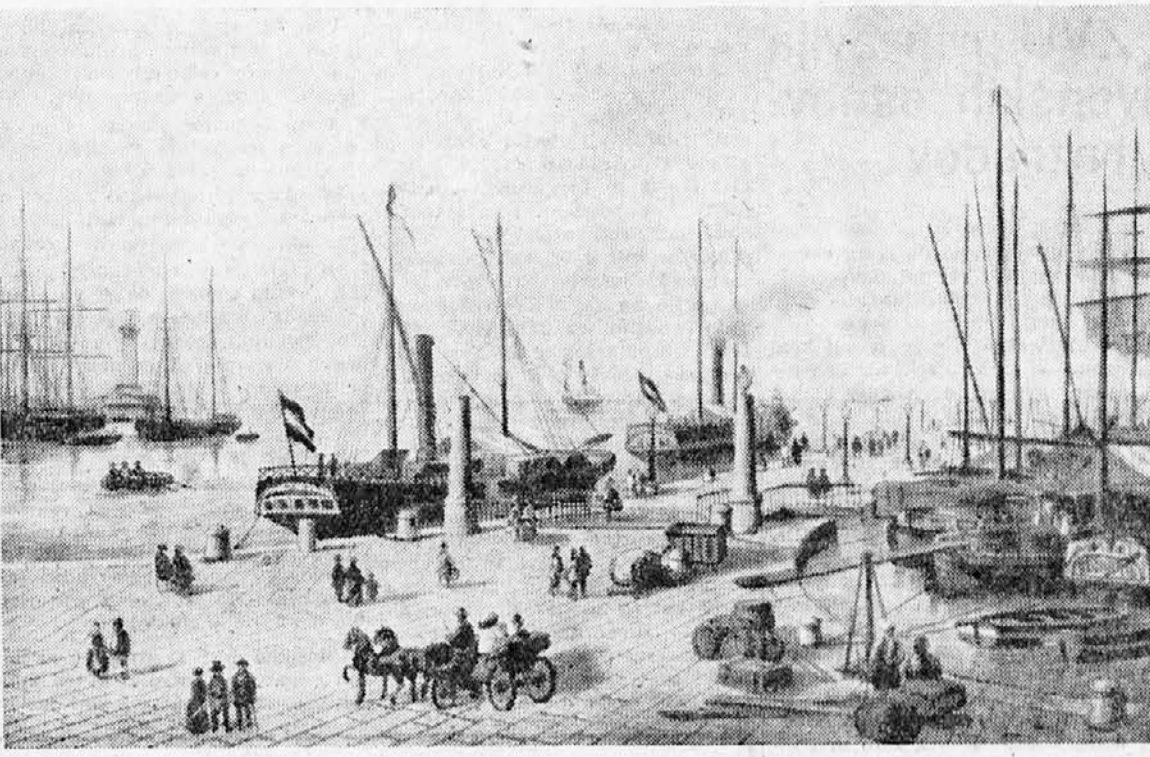
Slovenska demokratska zveza, ki so ji prerokovali nasprotniki že ob rojstvu neizbežno naglo smrt, je šla zmagovito preko vseh težav, vseh preganjanj, žuganj in strahovanj. Danes stoji SDZ med našim narodom ne samo kot prvobornik za naše narodne pravice in za naš obstoj, marveč tudi kot voditeljica in prvobornilca za slovenski prepoved na podlagi stvarne socialne pravičnosti in vzajemnega sodelovanja vseh slojev našega naroda po načelih prave demokracije in človeških pravic.

Delo SDZ je bilo in je spojeno z ogromnimi težočami. To delo je podrobno. Od osebe do osebe, od družine do družine, s prepričevanjem in poučevanjem. Le kdor misli s svojo glavo razume in spozna pravilnost načel slovenskega demokratskega gibanja, njegov zgodovinski pomen in vlogo, ki jo bo to gibanje imelo v bližnji bodočnosti, ne samo na STO-ju, temveč pri vseh jugoslovanskih narodih. Zato zasluži naše slovensko demokratsko gibanje ne samo moralno, ampak tudi materialno, gmatno podporo vseh onih, ki jim je za zmagovo svobode nad suženjstvom, demokracije nad fašizmom in komunizmom, ki jim je za obstoj in prepoved našega naroda.

Ali še vedno se najdejo ljudje, ki se ne morejo sprizajziti z nesebičnim poštvovalnim delom in zgodovinskim poslanstvom Slovenske demokratske zveze. Ljudje, ki bi hoteli njen razdor in njeno propast. Zato širijo med našim narodom že nekaj časa vedoma neresnične, izmišljene govorice. To so glasovi in vesti, ki jih širijo naši sovražniki. Zato prosimo svoje člane, prijatelje in somišljenike, naj ne verujejo tem lažnjivim glasovom in jim ne nasedajo.

Nesebičen program, katerega smo si postavili zahteva popolno slovo in zaupanje. Vodstvo, v popolni zavesti svoje odgovornosti, ostaja zvesto zaupnemu delu in trdnosti pričakuje, da ga bo članstvo pri teh naporih podpiralo. Ob tej slogi se bodo razšli vsi sovražni nahlepi in naš program bo zmagal.

Zato poziva SDZ vse zavedne Slovence, da doprinesejo svoj delež k složenemu delu in skupnim žrtvam za uresničenje zgodovinskega poslanstva SDZ. — TAJNISTVO SDZ

TRZASKI POMOL SV. KARLA V ZACETKU PRETEKLEGA STOLETJA

Svobodna trgovina in svoboda dela

Odkar se je končala druga svetovna vojna prisostvujemo neprestanim naporom za vzpostavitev svobodnega blagovnega in denarnega prometa. Izkustvo je namreč pokazalo, da vodijo predvojna avtarkična stremjenja nujno do znižanja življenjske ravni poedinih narodov in da vnašajo v razbito svetovno gospodarstvo vedno večji nered.

Ako opazujemo potek vsega dela, izvršenega v tej smeri, pa moramo obenem ugotoviti, da posebno v mednarodni trgovini in gospodarstvu še prav posebno velja ono staro pravilo, ki pravi, da je mnogo lažje rušiti kot pa graditi. Laže in kar samo od sebe se je svetovno gospodarstvo pod vplivom avtarkičnih stremljenj razpilo v poedina državna gospodarstva, od katerih je vsako hotelo živeti zase, pridelati vse doma, pa čeprav je tak domač proizvod stal desetkrat več kot pa na svetovnem trgu. Danes, ko je treba te drobce na poedina državna gospodarstva razbita svetovnega gospodarstva zopet sestaviti v harmonično celoto, gre to zelo težko od rok.

Pogoj za svobodno mednarodno trgovino je v prvi vrsti obstoj takega odnosa med denarnimi veljavami posameznih držav, ki temelji na stalnosti in stvarni vrednosti. Denarni tečajji se morajo ravnati po zakonu ponudbe in povpraševanja, ako želimo da se bo tudi blagovni promet lahko ravnal po istem zakonu. Uradno določeni tečajji evropskih držav poznajo lahko samo uradno vodeno zunanjo trgovino.

Z razvrednotenjem angleškega funta, ki se je na ta način približal svoji stvarni vrednosti, in z razvrednotenjem ostalih valut, ki so sledile njegovemu zgledu, je bil napravljen pomemben korak naprej. Evropske valute nimajo v medsebojnih odnosih več takih tečajev, ki bi se znatno razlikovali od njihove stvarne vrednosti in nakupne moči. Tudi razmerje do dolarja je postalo mnogo realnejše. Za ureditvijo denarnega prometa napreduje z vsemi svojimi težavami tudi ureditev mednarodnega blagovnega prometa, trgovine, turizma itd. Veliko smo že slišali o raznih načrtih za carinske zveze.

Prvi tozadevni poizkus, ki smo ga v tem pogledu doživeli v povojni Evropi, je tako imenovana »Benelux«, carinska zveza Belgije, Nizozemske in Luksemburga. Velikemu začetnemu navdušenju za to carinsko združenje je sledilo iztreenjenje v trenutku, ko jo je bilo treba urediti. Prav pomanjkanje potrebnega stalnega in stvarnega denarnega tečaja v poštev prihajajočih valut je dosedaj imelo za posledico, da so navedene države ostajale samo pri pripravi. Sedaj, po izvršenem razvrednotenju belgijskega franka in nizozemskega goldinarja, ki sta zpižala svojo vrednost v različni meri in sta se na ta način približala vsak svoji stvarni kupni moči, je pa ta carinska zveza dobila svojo potrebno podlago.

Mnogo se je govorilo o francosko-italijanski carinski zvezi. Toda začetna pogajanja so nalezela na znatne težoke in do danes se vprašanje še ni premaknilo s svoje študijske točke. Nasprotno, v novejšem času se veliko bolj govori o združitvi carinskega področja Beneluxa s carinskim področjem Francije in Italije v novo carinsko zvezo, ki naj bi se imenovala »Fritelux«.

Za to carinsko zvezo se ogreva posebno francoska vlada. V tej zvezi vidita Francija in Italija uspešno orožje, s katerim bi se Evropa ubranila pred posledicami, ki bi nastale za evropsko gospodarstvo v primeru, ako bi se Anglija omejila na Britansko skupnost narodov ter prepustila Evropo samo sebi. Obsežno gospodarsko področje, kakršnega bi predstavljala Francija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg, katerim bi se naknadno pridružila morebiti še zapadna Nemčija, bi vsekakor pomenilo veliko evropsko moč.

Tega se je na zadnji pariški konferenci Evropske organizacije za gospodarsko sodelovanje zavedal tudi angleški delegat minister Cripps. Potem, ko je predstavnik Marshallovega načrta za Evropo Hoffman v svojem govoru na zborovanju pozval vse zborovalce, da je skrajni čas, da preidejo evropske države od besed k dejanjem in da do začetka leta 1950 pripravijo

načrte za večjo povezavo evropskega gospodarstva ter da tudi obenem takoj pristopijo k izvedbi teh načrtov, je Cripps proti pričakovanju, z nekaterim omejitvami, zelo aktivno sodeloval pri izdelavi končnih sklepov. S svojim postopkom je Anglija pokazala, da se ne bo prenehala zanimati za razvoj evropskega gospodarstva, obenem pa je odbila ost francosko-italijanski potezi. Ustanovitev »Fritelux« kot izven angleške in čisto evropske ustanove s podporo Združenih držav bi namreč ne odgovarjala angleškim koristim.

Na obnovi evropskega gospodarstva je danes posebno iskreno in širokogrudno interesirana Amerika. Predstavnik Marshallovega načrta Hoffman je tudi na tem zasedanju Mednarodne uprave za evropsko obnovu poudaril, da je glavni namen Združenih držav ustvaritev gospodarsko enotne Evrope.

Pri vsej veličastnosti teh načrtov pa smo še vedno šele v področju svobodnega denarnega in blagovnega prometa. Preradno in prelako pa se pozablja na osnovni vzrok, ki je svoječasno dovedel do avtarkičnih stremljenj. In to je vprašanje zaposlitve. Prepričani smo, da tudi danes ne more priti do resnično svobodnega mednarodnega prometa dobrin in kapitalov, ako ne bo istočasno tudi uveljavljeno načelo svobodnega preseljevanja in zaposlitve delovne sile. Nobena država ne more dovoliti svoboden vstop tujemu blagu in ustavitvi lastne, pa naj bodo še tako nedonosne industrije, ako nima jamstva, da bodo novi nezaposleni v najslabšem primeru lahko prsto poiskali delo v kateri koli drugi državi.

Tudi v tem pogledu bo moralo zmagati stališče, da je edino svobodno mednarodno kroženje delovne sile sposobno omogočiti dokončno izvedbo dalekosežnih in plemenitih načrtov mednarodnega gospodarskega sodelovanja. Kdor zapira vrata delovni sili, zapira tudi vrata svobodni trgovini!

To je tretja točka programa, ki ga mora svetovno gospodarstvo uresničiti, ako želi resnično ozdraveti. Dr. 2.

MIMOGREDE

Babilon

Dne 9. oktobra 1949 je sklicala Vidalijeva frakcija Slov. hr. prosvetne zveze izredni občni zbor in si izbrala nov glavni odbor.

Dne 6. novembra 1949 pa se je na stadionu 1. maja vršil redni občni zbor Slov. hr. prosvetne zveze, katerega so sklicala Babičevci zvesta prosvetna društva. Tudi ta so si izbrala svoj glavni odbor.

Pred tem so v namenu, da preprečijo izredni občni zbor, babičevci izključili iz Slov. hr. prosv. zveze 21 društev. »Deloa piše, da so babičevci te izključitve izrekli šele po objavi izrednega občnega zbora, datirali pa so jih z majem 1949.

Podobnega sredstva so se sedaj poslužili tudi vidaljevci. Njihovo razsodišče je dne 3. novembra, torej tri dni pred občnim zborom Babičevih prosvetarjev, izdalo razsodbo, s katero izključuje vse člane bivšega glavnega odbora zveze in dva člana starega razsodišča zveze iz vseh forumov zveze. Tako ne veš več, kdo piše in kdo plača!... Zveza pa je samo ena! Vidaljevci kričijo na babičevce, da so si protipravno prilastili premoženje in arhiv zveze, babičevci seveda skušajo rešiti, kar se rešiti da. Izgleda, da bo končno sodbo o zadevi moralo izreči sodišče, ki se bo pa verjetno znašlo v istem položaju kot večina pristavev teh društev, ki skoro ne vedo, kaj so in kaj niso.

Duce

»Deloa pravi, da nam je žal za Mussolinija. O blažena resnica, ki se razliva iz njegovih vrtic! Kdor ne bi čital naših tozadevnih vrtic bi morda še mislil, da ima »Deloa prav. Pri njem velja pač staro načelo: »čim bolj debelejši boš lagal, tem bolj ti bodo verjeli! Če je pa po misljenju »Deloa pravilno, posebno pravično, junško in človeško, da so mrtvice, pa naj bodo kateri koli za pete obešeni na trgu Loreto izpostavljeni občudovanju progresivnega občinstva in če potem s takim koncem ponovno grozi celo svojim doverljajim zavetnikom iz Babičevega tabora, potem mu prav radi prepustimo to moralno izpričevalo. Hvala za tako progresivno demokracijo, pravosodje in izvrševanje smrtnih kazni! Najbrže bodo celo v Sovjetski zvezi težko našli sodnika, ki bi se sklanjal z njihovimi posurovelimi nazori. Zal nam je, ne za mrtve, temveč za tiste žive, ki se puste s takimi nazori pitati!...

Leninova smrt

Ernst Junger je imel med vojno v Parizu pogosto priliko, da je razgovarjal z bivšim Leninovim osebnim zdravnikom. Vprašal je zdravnika, na kateri boleznji je prav za prav Lenin umrl.

»Mislila, — je pojasnil zdravnik — da je umrl iz dolgočasje. Ko je dosegel z uresničenjem ruske revolucije vse, kar si je v življenju želel, ni videl starajoči se Lenin v svojem življenju nobenega smisla več. In to je pravi vzrok, kako to, da je dobesedno umrl od dolgočasje.« (Weltwoche)

Komorni pevski zbor „Škrjanček“ pod vodstvom Ludvika Klakočerja priredi v petek, 25. nov. ob 20. uri

KONCERT

slovenskih narodnih in umetnih pesmi

v kinu na Opčinah

George Orwell

1984

LETO

Ministrstvo za resnico je imelo baje 3.000 sob nad zemljo in enako število pod zemljo. V Londonu so bile še tri druge stavbe slične zunanosti in velikosti. Poslopja okoli njih so presegale v tolikšni meri, da si s strehe Doma zmagale lahko videl istočasno vse štiri. Te stavbe so bile sedeži štirih ministrstev, ki so predstavljala vlado Oceanije. Ta ministrstva so bila: MINIRES, ki je skrbelo za vesti, zabavo, vzgojo in lepe umetnosti, MINIPAX - ministrstvo za mir, ki se je ukvarjalo z vojno, MINAMOR - ministrstvo ljubezni. Tudi Winston se mu ni nikoli približal na več kot pol kilometra. Predstavljalo je gradbo brez oken, v katero si lahko prišel samo v uradnih zadevah, a še takrat si moral skozi pregraje za bodoče žice, jeklena vrata in mi-

mo strojniških gnezd. Celó ceste, ki so vodile do zunanje obrambe ministrstva, so bile polne stražnikov v črnih uniformah, katerih obrazi so bili podobni obrazom goril.

Winston se je sunkovito okrenil. Nadel si je izraz pokojnega optimizma, kar je bilo priporočljivo vedno, kadar si stal pred telekontrolorjem. Stopil je do majhne kuhinje. Ker je odšel z ministrstva ob tej uri, je moral žrtvovati kosilo v menzi. V kuhinji pa je imel samo kos črnega kruha, ki pa ga je moral prihraniti za zajtrk naslednjega dne. S police je vzel steklenico brezbarvne tekočine z napisom ELIKSIR ZMAGE. Tekočina je imela oster duh po pokvarjenem olju, toda Winston si je kljub temu nalil skoraj polno skodelico, se pripravil na vse hudo in jo pogoltnil.

Obraz se mu je v trenutku pordečil. Zadeva je bila podobna dušičkovi kislini. Če si jo pogoltnil, se

ti je zdelo, kot da te je zadaj po glavi nekdo udaril z gumijastim kladivom. Za naslednji trenutek pa se je pekoči občutek v trebuhu polegel in svet se ti je zazdel bolj rožnat. Iz zmečkane zavojčka z napisom CIGARETE ZMAGE je Winston potegnil cigareto, pri čemer pa jo je po nerodnosti podržal pokonec, zaradi česar se je tobak iztresel na tla. Z naslednjo cigareto je imel več sreče. Vrnil se je v dnevno sobo in se vsedel za mizico, ki je stala v plitvi vdolbini na levi od telekontrolorja. Iz predala je vzel peresnik, steklenico črnila in debelo prazno knjigo z rdečim hrbtom in marmornatim ovojem.

Vdolbina v steni je bila namenjena knjižni polici in je telekontrolor ni mogel nadzirati. Če se je Winston vsedel dobro nazaj, je bil izven njegovega območja. Lahko so ga seveda slišali, toda dokler je ostal v sedanjem položaju, ga niso mogli videti.

Knjiga, ki jo je vzel iz predala, je bila čudovito lepa. Nežnega papirja, ki je bil zaradi starosti že nekoliko orumenel, niso izdelovali najmanj že štirideset let. Knjigo je odkril v izložbi majhne umazane starinarne v predmestju, kjer so prebivali proletarci (ali PROLES-

kakor so jim rekli). Takoj ga je popadla nepremagljiva želja, da bi jo imel. Članom stranke je bilo sicer prepovedano, da bi obiskovali navadne trgovine (ki so obratovale na tako imenovanem »svobodnem trgu«), toda prepoved ni bila tako ostra, posebno še, ker nekaterih stvari, kot na primer vezalk za čevlje in britvice drugače sploh nisi mogel dobiti. Tako je smuknil v trgovino in kupil knjigo, ki jo je nato z zavestjo krivde odnesel domov. Čeprav je bila prazna, bi ga vendarle lahko spravila v nevarnost.

Winston je sklenil, da bo pisal dnevnik. To ni bilo ilegalno (legalno sploh ni bilo ničesar, ker že davno ni bilo več nobenih zakonov), toda če bi te dobili, si bil lahko gotov, da te bodo obsodili na smrt ali pa vsaj na 25 let prisilnega dela v taborišču. Winston je nataknil na peresnik pero. Peresnik! Kakšna predpotopna naprava, ki so jo redko uporabljali celo za podpisovanje, ki pa si jo je Winston vendarle nabavil s precejšnjo težavo. Z roko prav za prav ni bil več navajen pisati. Z izjemno popolnoma kratkih beležk s svinčnikom je bilo običajno, da je vse narekoval v posebno napravo, kar pa seveda za to stvar ni pri-

hajalo v poštev. Pomočil je pero in z majhnimi nespretnimi črkami zapisal:

4. april 1984.

Naslonil se je nazaj. Prevzel ga je občutek popolne nemoči, ko se je prvič zavedel pomembnosti stvari, katere se je lotil. Predstavljal si je, da bo na nek način ohranil svoj dnevnik za bodoči rod, za še nerojene. Toda kako naj se človek pogovarja z bodočnostjo? Bodočnost bo bodisi podobna sedanosti in ga seveda v tem primeru bodoči rod ne bo hotel poslušati, ali pa bo drugačna. V tem primeru bi bili njegovi prispevki brezpomembni. Ali je to, kar zdaj poskuša, v bistvu nemogoče? Nekaj časa je sedel popolnoma nepremično in bedasto strmel v papir. Potem pa je z odločnostjo, da bi preliel na papir brezkrajni samogovor, ki ga je že tako dolgo nosil v glavi, nenadoma začel pisati:

»4. april 1984. Sinoči v kinu. Sami vojni filmi. Eden izmed njih zelo dober — film o ladji, polni beguncev, ki so jo bombardirali nekje v Sredozemlju. Gledalce je zelo zabavalo streljanje na velikega debelega moža, ki je poskušal splavati v stran, toda za njim je bil helikopter. Najprej si ga lahko videl, kako se je premetaval kot morski

prašiček, nato si ga videl skozi helikopterjevo topovsko napravo za merjenje, potem pa vsega preluknjena in morje okrog njega popolnoma rdeče. Gledalci so vplili od smeha, ko se je potapljal.

Potem si lahko videl rešilni čoln, ki je bil poln otrok, nad njimi pa je hrumel helikopter. Na kermu je sedela žena srednjih let in držala v naročju okrog tri leta starega otroka. Dečko se je jokal od strahu in skrival glavo na njene prsi, žena pa ga je tolažila, čeprav je bila sama vsa bela od strahu. Sčutila ga je, kot bi mislila, da ga njene roke lahko obvarujejo pred krogliami. Potem je helikopter spustil sredi mornje 20 kg težko bombo. Strahno se je posvetilo in čoln je šel na drobce. Potem pa se je pokazal čudovit posnetek otroške roke, ki jo je neslo navičajno v zrak. Helikopter s filmskim aparatom jo je spretno ujel in jo verjetno spremeljal na tem poletu kvišku. S strankinih sedežev so navdušeno ploskali...»

Winston je prenehal pisati in se čutil, kakaj je iznašal te nepomembne podrobnosti. Nenadoma se je namreč spomnil popolnoma nekaj drugega, nekaj, kar se mu je tisto jutro pripetilo na ministrstvu. (Se nadaljuje)

Prosvetni urad ZVU pripravlja ukinitve 23 slovenskih osnovnošolskih razredov

Zvedeli smo, da se pripravlja šef Prosvetnega urada pri ZVU Andri ukiniti 23 razredov slovenskih osnovnih šol, češ da nima za njihovo nadaljnje vzdrževanje potrebnih finančnih sredstev. Vedeti pa moramo, da ZVU plačuje kar 340 italijanskih stalnih učiteljev, ki po večini ne poučujejo na nobeni šoli! Ne glede na to vbrzposelnek pa je bilo letos nastavljenih tudi 50 suplentov!!!

Slovenska šolska uprava ni samostojna in slovenske učitelje je imenovala ZVU po svojem Prosvetnem uradu, ki mu načeljuje prof. Andri. Sedaj pa vali prof. Andri krivdo za imenovanje na Slovensko šolsko upravo, češ, da ta ni prej preučila dejanskega stanja in števila učencev na slovenskih osnovnih šolah in da je nastavila preveliko število učiteljev.

Kako torej poslujejo pri ZVU, da se more kaj takega zgoditi?

Šef Prosvetnega urada bi torej rad natrpal po nad 30 slovenskih otrok v posadni razred. Ali naj si mislimo, da želi s tem uničiti lepo raven slovenske šole? Do sedaj so bili pri nas običajni razredi z okoli 20 učenci. Preteklo šolsko leto je imelo na Proseku 19 italijanskih otrok 2 učitelja, na openski italijanski strokovni šoli pa 20 učencev kar 7 profesorjev. Lansko leto sta imela 2 italijanska ljudskošola v Stivanu učitelja in celo posebno šolsko kuhinjo samo zase! Letos so odprli na Katinari italijansko osnovno šolo za 20 učencev, medtem ko ni Prosvetni urad ZVU dovolil slovenske osnovne šole v Sv. Kolombanu, katero bi posečalo več kot 20 slovenskih otrok!

Kje je pa tu štednja? Če ni financ za vzdrževanje naših razredov, kje jih torej dobijo za italijanske enakomernosti razrede? Ubogi slovenski otroci, kam gre tvoj denar?

Kljub vsemu pa smo hvaležni prof. Andriju za znak nepristranosti, ki ga hoče dokazati z ukinitvami razredov in odpustitvami učiteljev. Sedaj vsaj lahko vemo, kaj naj pričakujemo od njega v bodočnosti.

Deputacija SDZ se je zglasila pri ZVU in prosila za preklic nameranih ukinitvev 23 razredov. Pred-

stavniki ZVU pa so prošnjo odbili in navedli za to sledeče razloge:

1) Financa ZVU ne dovoljujejo vzdrževati slovenskih razredov, ki imajo manj kot 20 učencev.

2) Italijanske šole po deželi imajo ponekod manj otrok, ali tam poučujejo učitelji »di ruolos«, ki jih plačuje Italija (?).

3) Tudi slovenske šole izven Trsta ne bodo prizadete, ker ostanejo tam vsi razredi ne glede na število otrok (trn v peti so torej nekaterim le slovenske šole v mestu!!!).

4) Prosvetni urad ZVU je kriv, da je imenoval onih 23 učiteljev preden so sestavili in odobrili razrede.

Deputacija je tem razlogom ugovarjala z naslednjimi ugotovitvami:

1) Že v prejšnjih letih je bil običaj, da so bili slovenski razredi z manj kot 20 učenci, zato ni Prosvetni urad ZVU letos uvedel nikakih novotarij.

2) Pedagoško je priporočati uvajanje razredov s čim manj učenci, posebno še, ker je pri 30 učencih nemogoče vzdržati vzorne discipline.

3) Če imajo italijanske šole, v Trstu ali na deželi, razrede z manj kot 20 otroki, ni mogoče razpustiti slovenskih enakomernih razredov.

4) Ker je v Trstu mnogo italijanskih učiteljev »di ruolos«, ki pa nimajo zaposlitve, zakaj so potem imenovali 50 suplentov, da vzdržujejo italijanske razrede z manj kot 10 učenci?

5) Iz humanitarnega ozira je ukrepe obsoje vredne, ker hoče med letom odsloviti 23 učiteljev, ki jih je imenovala sama šolska uprava (prof. Rubini in prof. Andri).

6) Vse izgleda, da je ukrep le člen verige italijanske ofenzive proti slovenskemu življu na Tržaškem.

To so gola dejstva, ki mečejo čudno luč na demokratičnost postopanja ZVU z našimi šolami. Naši demokratični javnosti, zlasti pa staršem naših šolobveznih otrok, ki si tako prizadevajo, da bi naše šole res vzorno napredovale, javljamo, da se bomo za naše ogrožene osnovnošolske razrede še dalje zanimali; pri tem pa računamo seveda na pomoč vseh prizadetih demokratičnih tržaških Slovencev!

Vesti s Tržaškega

Odkodninske prijave

Z ozirom na dogovor med Jugoslavijo in Italijo glede odkodninske za imovino ali imovinske pravice italijanskih državljanov, ki so na ozemlju Jugoslavije in ki so bile nacionalizirane ali zasežene z agrarno reformo ali na kateri koli način omejeno razpolagajo z njimi, obveščamo prizadete, da dobé vsa potrebna pojasnila glede prijav v pisarni SDZ, ul. Machiavelli 22, prvo nadst. Opozorjamo prizadete, da potече rok prijave 30. nov. 1949.

Knjižnice za naše osnovne šole

Za slovenske knjige na Svobodnem trgu ozemlju je precejšnja suša. Otroci naših osnovnih šol zdaj znajo čitati, bi radi čitali, pa niso imeli kaj. Ze večkrat so prečitali šolska berila. Tudi odrasli so se začeli zanimati za slovensko čtivo, ko vidijo pri mladini tako željo in veselje po slovenski besedi. Prišel je trenutek, ko moramo zadostiti hrepenenju mladine, pa tudi odraslih, posebno pa mladih staršev, ki so izšli iz italijanskih fašističnih vzgojnih zavodov. Nuditi jim moramo zdravo slovensko čtivo, da ne bodo segali po tuji pustolovski navlaki.

Slovensko dobrodelno društvo si je zastavilo nalogo, da začne z zbiranjem slovenskih knjig in z ustanavljanjem vsaj skromnih potujočih šolskih knjižnic. Tudi naše učitelstvo se je začelo zanimati za stvar, saj je knjiga neprecenljiv pripomoček pri njihovem poklicnem delu. Otroci, ki radi čitajo, so dovezetnejši za pouk. Zato je dobra knjiga nenadomestljiva. Za uspeh teške naloge, ki si jo je zastavilo dobrodelno društvo, pa je potrebno sodelovanje vseh, ki se zavedajo velike važnosti knjige pri splošni in narodni vzgoji našega ljudstva.

Po vaših omarah se valjajo že davno prečitane knjige, pa tudi take, ki so vam v napotje, pa ne veste, kam z njimi. Drugod spet leže po kašah v prahu in pozabi. Gre za lepe »Večernice« Mohorjeve družbe, za knjige Goriške matice, za zbirko »Biblioteka za pouk in zabavo«, »Ženski svet«, »Mladik«, »Ljubljanski zvon«, »Dom in svet« itd. itd. Prezračite nekoliko vaše omare in darujte te knjige Slovenskemu dobrodelnemu društvu, ki

Za prvo kakor tudi za drugo komisijo so se volitve vršile tajno z listki. Izvoljen je bil naslednji odbor: 1. Kralj Otokar 13 glasov (SDZ), 2. Colja Josip Devin 13 glasov (SDZ), 3. Pertot Ludvik 13 glasov (Ljudska fronta), 4. Pogacini Giovanni 12 glasov (ital. skupina), 5. Zandomeni Tomaž 11 glasov (ital. skupina).

Ker so bili k tej seji povabljeni zastopniki jusarjev iz Vižovelj, se je prešlo na šesto točko dnevnega reda: vodstopitev zemljišč, podvrženih jusarskemu pravu za okraj Sesljan - Vižovlje. Razine osebe so namreč naprosile občino, da bi prodala razne kose zemljišča v Sesljanu za zidanje stanovanjskih hiš in trgovin. Da bi ne prišli navzkriž z jusarji iz Vižovelj, so bili ti slednji povabljeni k tej razpravi, da so lahko tudi oni povedali svoje mnenje. V tej zadevi se je vnela še precej dolga in živahna debata, v katero so posegli zastopniki jusarjev, župan, tajnik in skoro vsi občinski svetovalci. Končno je občinski svet sprejel sklep, da se to zemljišče proda osebam, ki so za-

edino obljube, s katerimi hočejo jačati pri ljudstvu svoje položaje, da bi tako onesposobljali svojega demokratičnega nasprotnika.

Naša osnovna težnja je, da nudimo slovenskemu ljudstvu svetlo luč, katero bomo nosili v bodočnost, da z njo osvetlujemo pot našemu narodu in mu tako pomagamo na pravo pot, da ne propade.

Kdo more v bodočnosti preprečiti našim ljudem, da si v narodni skupnosti kulturnih, gospodarskih in socialnih koristi gradijo svoje novo življenje? Kdo more preprečiti našim ljudem, da vnesejo v odnos do slovenske skupnosti vero naše zgodovinske usode na tem ozemlju? In kdo more preprečiti Slovincem, da ne bi sanjali o demokraciji in svobodnega človeka vrednem življenju? Takšni cilji naših vaških internacionalnih gospodov so pa naperjeni proti lastnemu narodu, ker se z njegovimi koristimi ne ujemajo!

Moramo biti v stalnem napadu do nenarodnih osvajalcev in govoriti narodu o pravilni poti ter od-

Prijatelji slovenske pesmi!
Jadranaši vas obijo na
Mladinski koncert
o kinodvorani o Nabrežini o nedeljo, 13. novembra 1949, ob 17. uri.

Sodelujejo:

Moški zbor A. K. „Jadran“
Operni baritonist prof. Marjan Kos
Sopranistka Milena Čekutova
Na klavirju ju spremlja prof. L. Klakočar
Mladi harmonikarji

Vstop prost

to vprašale, a s pogojem, da ne bo to zemljišče kupljeno v spekulativne namene, marveč da se bodo morali vsi kupci obvezati, da bodo res zidali na kupljenih zemljiščih. Izkupilec te prodaje se pa naloži v poseben fond v neko banko, kjer bo na razpolago vasi Vižovlje za razne vaške potrebe. Sklenilo se je tudi, da se bo v bodoče zelo gledalo pri nadaljnji prodaji, da bi ne bilo oškodovano kmetško gospodarstvo prizadete vasi. Nato je svet prešel k pregledovanju posameznih prošelj za nakup zemljišč, pri čemer je občinski svet določil čeno za kvadratni meter za vsakega prosilca posebe.

Ko je bila ta točka dnevnega reda izčrpana, je župan zaključil sejo in določil sporazumno s svetovalci, da bo prihodnja seja v ponedeljek dne 14. t. m. ob 14 uri. Kot prva točka to na dnevnem redu poročilo o občinskem preračunu za leto 1950.

Iz Doline

3. t. m. je bila v naši občini seja občinskega sveta, na kateri se je razpravljalo o sprejemu občinskega preračuna in drugih zadevah. Iz poteka seje je razvidno ponašanje totalitaristične večine kominformistov, kateri ne zasledujejo slovenskih koristi, čeprav so kominformistični občinski svetovalci z županom na čelu Slovinci. Naši kominformisti so tako nepopravljivi internacionalisti, da zasledujejo vse druge cilje — kot pa pomirjevanje in celjenje zadanih nam narodnih ran po italijanskem fašističnem raznarodovanju.

Pri vsem tem pozabljajo, da je naš narod doprinesel ogromne žrtve v borbi za svoj narodni obstanek in uveljavljanje narodnih koristi, nikakor pa se ni boril — pa če je to kominformistom prav ali ne — za slovenskemu narodnemu pojmovanju nepoznani tuji in uvozeni internacionalni totalitarizem. S tem pa se postavljajo kominformisti na stališče uvoženega italijanskega fašizma in germanskega nacizma, ki sta hotela ravno tako žrti slovenski narod do njihove popolne narodne onemoglosti.

Ne bomo se spuščali v podrobnosti poteka občinske seje, ker so zato merodajni predvsem občinski svetovalci, da povedo županu Lovrihi in ostalim kominformistom, kaj je narodna pot in kaj politična kominformistična konjunktura za doseg njihovih kominformističnih političnih ciljev. Predvsem poudarjamo, da se razgalja »režim dolinske občine« v svoji kominformistični taktiki pri našem ljudstvu, katero zna pravilno oceniti zgrešeno politično pot, po kateri hodijo ti vaški »kominformistični politični veljaki.

Spoznavamo metode, katere se poslužujejo kominformisti na vsakem koraku. Tudi pri teh se vidi končni cilj — diktatura proletarijata, za kar je po njihovem mišljenju dovoljeno vsako sredstvo. Njih vodijo vedno in povsod njihove komunistični koristi in njihova pomoč skupni stvari je prožena toliko, kolikor je to komunistom v korist. In kaj so kominformisti stvarnega dali našemu ljudstvu? Samo in

krivati vse one, ki zasledujejo peklenski cilj, da z dosegom oblasti delajo totalitaristične eksperimente na svojem narodu! Pri tem vse-

Vesti z Goriškega

Nevredni učenci velikega Mazzinija

Goriški odbor italijanske republikanske stranke je dal v javnost svoj protest proti zahtevi našega občinskega svetovalca g. Rudija Bratuza, da se vrne slovenskim šolskim zavodom v Gorici njihov prvotni in izvirni napis »Novi dom«, »Mali dom«, »Šolski dom« in »Gregorčičev dom«. Gospodje republikanci zmotno trdijo v njihovem protestu, da jim taka zahteva vzbuja spomin najbolj divjega nacionalizma, ki so ga goriški Slovinci v pretekli dobi pod Avstrijo izvajali nad italijanstvom Gorice, ko so na škodo tega italijanstva gradili nove stavbe in postavljali svoje šolske zavode. Takrat — trdijo omenjeni gospodje — so se goriški Slovinci držili celo v pesmi ponavljati: »Ker Gorica je slovenska.« In po besnem in neukem slogu šovinističnega »Lunedija« se tudi oni zaletavajo v »Goriškega slavčaka« Simona Gregorčiča, misleč, da je g. Bratuž zahteval vrnitev njegovega imena na šolsko poslopje. Ob koncu smešno in prav otročje pravijo, da se na tak način, kot nastopa g. Bratuž s svojo zahtevo, ne pripomore k pomiritev duhov, na katero stalno Slovinci v Gorici tolečijo.

Resnici na ljubo in gospodom republikancem v pouk in pojasnilo smo dolžni povedati, da so bili in bodo goriški Slovinci skozi in skozi miroljubni in demokratično strpljivi in da niso nikoli v njihovi zgodovini izvajali nobenega nacionalizma proti Italijanom, s katerimi delijo skupno usodo! Le ko jim je sedaj že propadla Avstrija nudila trohico svobode, so si na lastne stroške postavili nekaj lepših stavb in šolskih zavodov, ne da bi pri tem niti najmanj motili mirnega razvoja italijanske skupnosti v Gorici, ki je imela po zakonu iste

kakor ne vidijo bolečin svojega naroda, saj njihov cilj je le oblast, po kateri naj izvedejo totalitarni internacionalistični kolektiv, kateri nima nikake zveze z narodno dušo in narodnim dviganjem tržaških Slovencev.

Plavje

Izredna seja občinskega sveta miljske občine 2. t. m. ni mogla zadovoljiti občane slovenske narodnosti v tej občini v pogledu dvojezičnosti v občinskem svetu. Saj imajo na občini vodilno besedo kominformisti in italijanski nestrpniži! Prvim so vsemogočni internacionalizem vse in drugim italijanski šovinizem, pa naj je ta v fašistični ali celo »demokratski« obliki...

Niso namenjene te vrste internacionalistom ali šovinistom, saj nam je poznano njihovo stališče, da je kominformističnim internacionalistom vseeno, da-li živé na tem ozemlju Slovinci ali ne; zanje so lahko tudi Kitajci, saj tako so govorili komunisti med vojno pri pobujanju nacionalnih Slovencev! Tudi italijanskim šovinistom, ki niso nikdar priznavali slovenstva v teh krajih in živijo še vedno v dobi »rimskih osvajalcev«, smo zelo boleč trn v peti.

Naše besede so namenjene našim rojakom, Slovincem, ki so dali glasove kominformistom v dobri veri, da jim bodo oni kot internacionalisti priznavali tudi slovenski jezik, priznavali slovensko skupnost in branili slovenske interese. Ta akt v naši občini naj pa bo Slovincem opomin za bodočnost, da Slovinci ne morejo pričakovati obrambo svojih koristi od kakršnih koli internacionalistov, ker so jim bolj pri srcu italijanski nestrpniži, saj se znajdejo vedno na skupni italijanski liniji! Zato pa si morajo Slovinci krojiti svojo usodo samif v to svrhu je predvsem potrebno, da izvedemo slovensko demokratično politično organizacijo, ki bo v stanju zagovarjati vse naše narodne koristi na STO-ju.

Knjižni dogodek

Dotiskana je knjiga akad. slikarja Bogdana Groma »SLOVENSKI ORNAMENTE« kot prvi zvezek predvidevanje folklorne zbirke. O knjigi, ki je za tržaške Slovence pomemben doprinos o njihovem kulturnem uveljavljanju, bomo obširneje poročali v naslednji številki.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jez
Tiskar: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

gih pravic! Citajte velika dela Mazzinija, gospodje republikanci, in spoznali boste, da je ljubil vsako bitje ha svetu, tudi tučja sodržavljana. Spoznali boste, da je treba dati vsakemu, kar mu gre. Sicer bomo trdili, da ste njegovi neverni učenci.

Razmejitvena komisija

Te dni je zopet zasedala baje v Fari jugoslovanska - italijanska razmejitvena komisija. Predmet razgovora ni bil objavljen. Sodimo, da bodo kmalu dokončno uredili nekatere sporne točke na meji pri Jenkovem in pod Medano.

Vdrašanje državljanstva

Tistim, ki se mislijo poslužiti zakona o podelitvi državljanstva, to je čl. 4. točke 4. zakona od 13. t. 1912 št. 555 v zvezi s čl. 1. zakona od 1. 12. 1934, kakor je pisala »Demokracija« od 21. oktobra t. l., sporočamo, da morajo k prošnji predložiti potrdilo, da so bili 15. sept. 1947 italijanski državljanji in izpričevalno listino, da govorijo italijanski oziroma italijanski in slovenski jezik. Omenimo naj, da potrjuje jug. oblastva italijansko državljanstvo tudi tistim optantom, ki govorijo oba jezika. Primere lahko navede vsakomur uredništvo »Demokracije«.

Tisti, ki so imeli 10. junija 1940 svoje bivališče, tudi samo »časno«, v tedanjih mejah Italije, naj to v prošnji še posebej poudarijo in priložijo, da se Državni svet (»Consiglio di Stato«) tozadevno izreče, ker čl. 19. mirovne pogodbe ne zahteva stalnega bivališča, marveč samo »domicile«, ki ga tudi samo »časno« bivališče lahko vsebuje. Prošnjo na kolkovanem papirju za 32 lir je treba nasloviti na ministrstvo za notranje zadeve v Rimu po pristojni prefekturi.

Fašistični podvigi v Gorici

Pred par večeri je goriška policija v neki gostilni v ulici Morélli aretirala petorico že starejših Lahnov, ki so prepevali fašistično himno in tudi druge prepovedane popevke. Fašističnim zanesencem je bilo nujno dolžas po oni izpričini dobi, ko se je s političnimi sinekurami »udobno« živelo. — Po poročilu ponedeljkarja »Lunedija« so na praznik 4. nov. nekatere osebe poždravljale knste »padlih« vojakov, ki so bile prenesene v kostnico na Oslavje, s fašističnim himni »pohvalavom« List dostavlja, da je to izživanje neprijetno motilo slavje. Pa njegovi izpadi proti Slovincem, zlasti proti slovenskim šolam, ali ne onemogočajo vsako sožitje?

Zima je pred durmi!

Kje dobiti toplo perilo in obleke kakor tudi nogavice in vse potrebščine? V modni trgovini »Pri soncu« bogal Nizza - Rismondo 1. Priporoča se Lupše Ivan

Mizarski kmetovalci podjetniki

Deske smreke, macesne in trdih lesov, trame, vezane plošče, furnir, parkete in drova nudi najugodnejše

TEL. 90441 TRST
Viale Sennino, 2/4

Mizarsko podjetje

Emilij Pertot
Barkovlje, ul. Boveda 15 - tel. 39-08

izdeluje:

vsa stavbna dela - pohištva vseh vrst - tudi po načrtu - čolne

Največjo izbiro

ZIMSKIH PLAŠČEV, POVRŠNIKOV, LODNOV, DEŽNIH PLAŠČEV, OGRINJAL (mantelline) po brezkonkurenčnih cenah

dobite pri

Magazzini del Corso
Trst - Corso, 1

Tržaško krznarstvo - Pellicceria Triestina

TRG SV. IVANA (Piazza S. Giovanni) št. 4 - III. nadstropje
UGODNOSTI PRI PLAČEVANJU